

Maciej Błażewski

*Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski*

Zasada powszechności elektronicznej administracji

The principle of commonness in e-government

Streszczenie

Zasada powszechności elektronicznej administracji jest zasadą prawa wyrażoną w prawie polskim oraz w prawie Unii Europejskiej. Zasada ta obejmuje dwa aspekty dotyczące przekazywania i przechowywania informacji w formie elektronicznej. Przepisy prawa różnicują zakres powszechności ze względu na podmiot (adresata, nadawcę, administratora) oraz przedmiot informacji.

Słowa kluczowe

zasada prawa, elektroniczna administracja, organ administracji publicznej, środki komunikacji elektronicznej

Abstract

The principle of commonness of e-government is a principle of law, which is expressed in Polish law and in the law of European Union. This principle covers two aspects including the transmission and storage of information by electronic means. The provisions differentiate the scope of the principle of commonness of e-government by the object (the addressee, the sender, the administrator) and the subject of the information.

Keywords

principle of law, e-government, public authority, electronic means of communication

Wstęp

Zasada zapewnienia powszechności elektronicznej administracji jest jedną z najważniejszych zasad prawa związanych z zastosowaniem systemów teleinformatycznych przez organy administracji publicznej oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne. Zasada ta jest wyrażona zarówno przez przepisy prawa polskiego, jak i prawa Unii Europejskiej.

Opracowanie naukowe ma na celu określenie zakresu zastosowania zasady powszechności elektronicznej administracji w porządku prawa polskiego z uwzględnieniem prawa Unii Europejskiej. Celem jest także wykazanie poziomu zróżnicowania zastoso-

wania e-administracji w zależności od specyfiki przekazywania oraz przechowywania informacji drogą elektroniczną.

W opracowaniu wykorzystano metodę analityczno-dogmatyczną, w tym analizę regulacji prawa polskiego i prawa Unii Europejskiej, oraz badanie dorobku nauki prawa oraz nauk pokrewnych.

1. Zasada powszechności elektronicznej administracji jako zasada prawa

Zasada powszechności elektronicznej administracji jest zasadą prawa o charakterze opisowym, wyrażoną w przepisach prawa regulujących sposób przekazywania oraz przechowywania informacji przez organy administracji publicznej oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne¹. Przepisy te są wyrażone w regulacjach wydanych na poziomie prawa polskiego oraz prawa Unii Europejskiej. Cele zastosowania tej zasady na każdym z tych dwóch poziomów są częściowo odmienne. Na poziomie prawa polskiego celem jest ułatwienie komunikacji organom administracji publicznej oraz innym podmiotem wykonującym zadania publiczne pomiędzy sobą oraz pomiędzy nimi a użytkownikami e-administracji, czyli podmiotami zewnętrznymi wobec administracji publicznej. Kolejnym celem powszechnego zastosowania elektronicznej administracji jest uproszczenie przechowywania dokumentacji przez organy i te podmioty. Celem upowszechnienia e-administracji na poziomie Unii Europejskiej jest ułatwienie komunikacji pomiędzy organem administracji publicznej państwa członkowskiego a obywatelem tego lub innego państwa członkowskiego, m.in. przez uznanie środków identyfikacji nadawcy informacji², a także częściowe nałożenie obowiązku stosowania komunikacji elektronicznej³.

Zasada powszechności dotyczy dwóch aspektów działania administracji publicznej: stosowania systemów teleinformatycznych oraz zapewnienia spójności tych syste-

---

¹ Problematyka zasad prawa o charakterze opisowym została przedstawiona m.in. przez S. Wronkowską. Zob. S. Wronkowska, *System prawny a porządek prawny i ład społeczny*, [w:] S. Wronkowska, Z. Ziemiński (red.), *Zarys teorii prawa*, Ars boni et aequi, Poznań 1997, s. 186–187.

² Zgodnie z art. 6 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylającej dyrektywę 1999/93/WE, organy administracji publicznej oraz inne podmioty publiczne jednego państwa członkowskiego, komunikując się w drodze elektronicznej, mają obowiązek uznać za wiążącą identyfikację prowadzoną za pomocą środka identyfikacji elektronicznej oraz uwierzytelniania wydanego przez inne państwo członkowskie, jeżeli środki te spełniają warunki określone w przepisach szczególnych.

³ W świetle art. 22 ust. 1 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylającej dyrektywę 2004/18/WE, komunikacja i informacja w toku postępowań w sprawie udzielenia zamówienia publicznego prowadzone w państwie członkowskim powinny być z zasady prowadzone za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

mów. Dzięki jednoczesnemu uwzględnieniu tych dwóch aspektów jest możliwe jednoczesne przechowywanie oraz przekazywanie informacji drogą elektroniczną w każdym z kierunków komunikacji elektronicznej, czyli wewnętrznym nazywanym także G2G (*Government to Government*), jak również zewnętrznym obejmującym kierunki G2B (*Government to Business*) oraz G2C (*Government to Citizen*)⁴.

Przepisy prawa jedynie fragmentarycznie wyrażają powszechność stosowania elektronicznej administracji, częściowo nakładając obowiązek, a częściowo swobodę na organy administracji publicznej oraz inne podmioty wykonujące zadania publiczne, a także na użytkowników e-administracji. Stosowanie elektronicznej administracji obejmuje przekazywanie oraz przechowywanie informacji. Przepisy prawa różnicują wymagania dla stosowania e-administracji. Z zasady organ administracji publicznej oraz inny podmiot wykonujący zadania publiczne ma obowiązek stosowania elektronicznej administracji, a jedynie wyjątkowo posiada swobodę wyboru pomiędzy drogą papierową (pisemną) a drogą elektroniczną⁵. Odwrotne założenie ma miejsce w związku z czynnościami podejmowanymi przez użytkowników e-administracji, którzy z zasady mają swobodę wyboru formy komu-

---

⁴ Problematyka kierunków komunikacji elektronicznej jest szeroko analizowana przez naukę. Zob. E. Ziemia, T. Papaj, J. Będkowski, *Egzemplifikacja e-government w Polsce – analiza porównawcza SEKAP i ePUAP*, „Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych” 2013, nr 29, s. 430; K. Batko, G. Bilewicz, *E-usługi w biznesie i administracji publicznej*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2013, nr 136, s. 50. Nauka prawa także częściowo nawiązuje do kierunków komunikacji elektronicznej. Zob. A. Haręża, *Postępowanie administracyjne prowadzone za pomocą środków komunikacji elektronicznej (część I). Dokument elektroniczny (uwagi wprowadzające)*, „Causus” 2009, nr 2, s. 18; M. Błażewski, *E-administracja jako narzędzie komunikacji w procesie budowlanym*, „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis” 2015, vol. 4, nr 2, s. 136.

⁵ W myśl art. 260d ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1257 ze zm.), dalej k.p.a., organy administracji publicznej powinny przekazywać sobie informacje oraz wzajemnie informować się szczególnie drogą elektroniczną. Swoboda organu administracji publicznej oraz podmiotu administrującego w wyborze stosowania drogi papierowej (pisemnej) lub drogi papierowej dotyczy najczęściej komunikacji jednokierunkowej związanej z prowadzeniem ewidencji i rejestrów publicznych. Zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rozwoju z dnia 3 czerwca 2016 r. w sprawie ewidencji nabytych, zużytych, przechowywanych, przemieszczanych i zbytych materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego oraz znalezionych i zniszczonych materiałów wybuchowych (Dz. U., poz. 808), ewidencja nabytych, zużytych, przechowywanych, przemieszczanych i zbytych materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego oraz ewidencja znalezionych i zniszczonych materiałów wybuchowych podczas wykonywania działalności gospodarczej w zakresie oczyszczania terenów jest prowadzona w formie dokumentu papierowego lub elektronicznego. W świetle § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 maja 2016 r. w sprawie prowadzenia ewidencji stowarzyszeń zwykłych, jej wzoru oraz szczegółowej treści wpisów (Dz. U., poz. 644), ewidencję stowarzyszeń zwykłych prowadzi się w postaci papierowej lub elektronicznej. Częściowo swoboda ta dotyczy także wyboru sposobu prowadzenia dokumentacji w formie papierowej (pisemnej) lub elektronicznej. W myśl § 5 ust. 1–3, § 8 ust. 1 oraz § 9 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie ewidencji i innych dokumentacji dotyczących wyrobów akcyzowych i znaków akcyzy (Dz. U., poz. 2257 ze zm.), dokumentacja dotycząca wyrobów akcyzowych i znaków akcyzy może być prowadzona w drodze papierowej lub elektronicznej.

nikacji, a jedynie wyjątkowo obowiązek stosowania drogi elektronicznej⁶. Swoboda wyboru drogi komunikacji przysługuje użytkownikowi e-administracji ze względu na duży stopień wykluczenia cyfrowego w polskim społeczeństwie⁷. Nałożenie na użytkownika e-administracji obowiązku stosowania elektronicznej drogi komunikacji może mieć miejsce jedynie wtedy, gdy organ administracji publicznej zamierza kontaktować się z użytkownikami posiadającymi swoisty status prawny określany przepisami szczególnymi⁸.

Drugim aspektem powszechności elektronicznej administracji jest zapewnienie spójności systemów teleinformatycznych, które umożliwiają przekazywanie informacji drogą elektroniczną pomiędzy tymi systemami. Spójność jest zachowana przez stosowanie jednolitych platform elektronicznych, jak również stosowanie różnych systemów teleinformatycznych wypełniających wymóg interoperacyjności. Jednolitą platformą elektroniczną jest m.in. elektroniczna platforma usług administracji publicznej, nazywana ePUAP'em, za pomocą której użytkownicy e-administracji korzystający z profilu zaufanego ePUAP⁹ mogą kontaktować się z organem administracji publicznej stosującym elektroniczną skrzynkę podawczą¹⁰. Odrębne systemy teleinformatyczne administrowa-

⁶ Swoboda wyboru formy komunikacji ma miejsce m.in. w postępowaniu administracyjnym, które może być prowadzone drogą elektroniczną z inicjatywy strony lub innego uczestnika tego postępowania (art. 39¹ § 1 pkt 1–2 k.p.a.) lub z inicjatywy organu administracji publicznej, lecz za zgodą strony lub innego uczestnika (art. 39¹ § 1 pkt 3 k.p.a.). Zob. P. Wajda, *Komentarz do art. 39¹*, [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015, s. 275–278. Obowiązek komunikacji w drodze elektronicznej ma miejsce m.in. przy składaniu oferty, wniosku o dopuszczenie do udziału w postępowaniu oraz oświadczenia. Komunikacja ta ma miejsce pomiędzy wykonawcą a zamawiającym (art. 10a ust. 5 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych, t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1579 ze zm., dalej p.z.p.)

⁷ Nauka szeroko analizuje problematykę wykluczenia cyfrowego. Zob. D. Bogucki, *Jaka będzie przyszłość elektronicznej administracji? Część I – trendy*, „Czas Informacji” 2011, nr 1, s. 66; D. Bogucki, *Plan Informatyzacji Państwa – czas na zmiany*, „Czas Informacji” 2011, nr 4, s. 45–46; M. Błażewski, *Antywartości jako bariery rozwoju e-administracji*, [w:] A. Błaś (red.), *Antywartości w prawie administracyjnym*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2016, s. 264–265.

⁸ Użytkownikiem e-administracji posiadającym swoisty status prawny, który jest związany z wymogiem stosowania drogi elektronicznej, jest m.in. wykonawca zamówienia publicznego (art. 10a ust. 5 p.z.p.).

⁹ Zgodnie z art. 3 pkt 14 ustawy z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 570 ze zm.), dalej u.i.d.p.p., profil zaufany ePUAP jest zestawem informacji identyfikujących i opisujących podmiot lub osobę będącą użytkownikiem konta na ePUAP, który został w wiarygodny sposób potwierdzony przez właściwy organ administracji publicznej. Zob. T. Szewc, *Administracja wobec rozwoju e-usług*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2012, nr 7–8, s. 115; G. Szpor, *Komentarz do art. 3*, [w:] G. Szpor, Cz. Martys, K. Wojsyk (red.), *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015, s. 78.

¹⁰ W świetle art. 3 pkt 17 u.i.d.p.p. elektroniczna skrzynka podawcza oznacza dostępny publicznie środek komunikacji elektronicznej służący do przekazywania dokumentu elektronicznego do podmiotu publicznego przy wykorzystaniu powszechnie dostępnego systemu teleinformatycznego. Zob. G. Szpor, *Komentarz do art. 3...*, s. 78; K. Telecka, *Skuteczne doręczenie elektronicznych dokumentów i oferty w postaci elektronicznej zamawiającemu będącemu podmiotem publicznym*, „Czas Informacji” 2011, nr 11, s. 26–27, 28–29. W myśl art. 39² k.p.a., jeżeli podmiot publiczny jest stroną lub innym uczestnikiem postępowania administracyjnego, a jednocześnie ma obowiązek stosować elektroniczną skrzynkę podawczą, doręczenie do tego podmiotu powinno być dokonane na tę elektroniczną skrzynkę podawczą.

ne przez organy administracji publicznej lub podmioty prywatne powinny spełniać wymóg interoperacyjności, czyli zdolności do współdziałania informacji i wiedzy¹¹. Systemy te powinny umożliwiać przekazywanie informacji bez jej zniekształcenia oraz z zastosowaniem środków potwierdzających tożsamość nadawcy.

Powszechność jest terminem oznaczającym, że określone zjawisko „dotyczy wszystkich”¹². Takie ujęcie powszechności jest jednakże kierunkiem rozwoju elektronicznej administracji. Przepisy prawne odnoszące się do środków komunikacji elektronicznej uwzględniają bowiem aktualny rozwój nowoczesnych technologii oraz zagrożenia z nich wynikające. Stosowanie rozwiązań związanych z elektroniczną administracją ma stopniowalny charakter poprzez wprowadzenie ograniczeń i wyłączeń. W konsekwencji zasadę powszechności można także analizować przez pryzmat jej zakresu podmiotowego oraz przedmiotowego. Powszechność podmiotowa odnosi się do wskazania podmiotów, które mogą przekazywać informacje wcześniej otrzymane lub które gromadzą te informacje. Ten rodzaj powszechności najpełniej odpowiada podziałowi kierunków komunikacji elektronicznej na wewnętrzny oraz zewnętrzny. Odnosi się on także do zakresu powszechności, związanej z podmiotami, które nie powinny mieć dostępu do informacji przetwarzanej drogą elektroniczną. Powszechność o charakterze przedmiotowym odnosi się do zadań publicznych, o których informacja jest przekazywana lub przechowywana w drodze elektronicznej. Prawodawca z zasady wyłączył, a częściowo ograniczył tę drogę komunikacji w przypadku zadań publicznych, o których informacje ze względów bezpieczeństwa lub relatywnie niskiego poziomu rozwoju technologicznego nie powinny być przetwarzane elektronicznie.

2. Powszechność przekazywania informacji w elektronicznej administracji

Zasada powszechności elektronicznej administracji jest wyrażona m.in. przez przepisy prawa regulujące przekazywanie informacji. Zapewnienie powszechności drogi elektronicznej jest możliwe dzięki dostępowi do środków komunikacji elektronicznej. Zgodnie z definicją legalną, wyrażoną w ustawie o świadczeniu usług drogą elektronicz-

---

¹¹ Zgodnie z art. 13 ust. 1 u.i.d.p.p. podmiot publiczny powinien używać do realizacji zadań publicznych systemów teleinformatycznych zapewniających interoperacyjność systemów na zasadach określonych w Krajowych Ramach Interoperacyjności. W świetle art. 3 pkt 18 u.i.d.p.p. interoperacyjność oznacza zdolność różnych podmiotów oraz używanych przez nie systemów teleinformatycznych i rejestrów publicznych do współdziałania na rzecz osiągnięcia wzajemnie korzystnych i uzgodnionych celów, z uwzględnieniem współdzielenia informacji i wiedzy.

¹² M. Piechowiak, *Powszechność praw człowieka. Zagadnienia filozoficznoprawne*, [w:] T. Jasudowicz, C. Mik (red.), *O prawach człowieka. W podwójną rocznicę Paktów. Księga Pamiątkowa w hołdzie Profesor Annie Michalskiej*, Dom Organizatora TNOiK, Toruń 1996, s. 49, który przedstawił definicję powszechności wyrażoną w opracowaniu M. Szymczak (red.), *Słownik języka polskiego*, Warszawa 1979, t. 2, s. 875.

ną, środkami komunikacji elektronicznej są: rozwiązania techniczne, w tym urządzenia teleinformatyczne i współpracujące z nimi narzędzia programowe, umożliwiające indywidualne porozumiewanie się na odległość przy wykorzystaniu transmisji danych między systemami teleinformatycznymi, a w szczególności pocztę elektroniczną¹³.

Przekazywanie informacji za pomocą środków komunikacji elektroniczną może także oznaczać użycie formy elektronicznej w celu złożenia oświadczenia woli lub wiedzy. Jest to forma równoważna z formą pisemną¹⁴. Forma ta dotyczy kierunku zewnętrznego i może być związana ze sferą imperium działania administracji publicznej, odnoszącą się do stosunków administracyjnoprawnych, jak również do sfery dominium, związaną z relacjami o charakterze cywilnoprawnym. W przypadku kierunku wewnętrznego, forma ta mieści się natomiast w sferze imperium. Wymagania co do tej formy są zróżnicowane, w zależności od rodzaju i treści przekazywanej informacji. Najszersze zróżnicowanie ma miejsce w przypadku komunikacji elektronicznej w sferze imperium. Zasadnicze ujednoczenie tej formy ma miejsce w odniesieniu do sfery dominium, w zakresie której obowiązują regulacje Kodeksu cywilnego dotyczące m.in. oświadczenia woli składanego w formie elektronicznej. W ich świetle zachowanie elektronicznej formy czynności prawnej ma miejsce, gdy oświadczenie woli zostanie złożone w postaci elektronicznej i opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym¹⁵. Forma ta wymaga zatem szczególnego zabezpieczenia związanego z powiązaniem przekazywanych informacji z potwierdzeniem ich niezmienności oraz tożsamości nadawcy. Przepisy prawa administracyjnego, regulujące sferę imperium, różnicują wymagane środki komunikacji elektronicznej w zależności od poziomu elektronicznej komunikacji oraz od stopnia ochrony przekazywanej informacji. Środkami tymi są m.in. poczta elektroniczna, publiczny profil elektroniczny, elektroniczna skrzynka podawcza, strona internetowa organu administracji publicznej lub innego podmiotu wykonującego zadania publiczne.

Należy wyróżnić dwa mechanizmy zapewniające powszechność stosowania tych środków: ułatwienie dostępu oraz ograniczenie kosztów. Wyróżnienie tych mechanizmów jest spowodowane ich wyraźnym wyartykułowaniem przez prawodawcę w regulacjach prawnych dotyczących elektronicznej administracji.

---

¹³ Art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1219). Zob. P. Wajda, *op. cit.*, s. 274–275.

¹⁴ Na zrównanie formy pisemnej z formą elektroniczną wskazuje treść: art. 78¹ § 2 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1025 ze zm.), dalej k.c., zgodnie z którą oświadczenie woli złożone w formie elektronicznej jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej, oraz treść art. 14 § 1 k.p.a., wyrażającego zasadę pisemności w postępowaniu administracyjnym, w świetle której sprawy należy załatwiać w formie pisemnej lub w formie dokumentu elektronicznego doręczanego środkami komunikacji elektronicznej.

¹⁵ Art. 78¹ § 1 k.c. Zob. więcej J. Strzebińczyk, *Komentarz do art. 78¹*, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2016, s. 222.

Przepisy prawa ułatwiają dostęp do stosowania środków komunikacji elektronicznej poprzez umożliwienie m.in.: stosowania prywatnych środków komunikacji oraz zakładania publicznych profili elektronicznych. Przepisy te częściowo umożliwiają organom administracji publicznej bezpośrednie kontaktowanie się z podmiotami zewnętrznymi wobec administracji za pośrednictwem prywatnych skrzynek poczty elektronicznej, o ile podmiot ten, we wniosku lub innym piśmie wniesionym do tego organu, poda adres swojej poczty elektronicznej¹⁶. Przepisy te umożliwiają także pośrednie kontaktowanie się za pomocą prywatnej poczty elektronicznej, na którą może zostać wysłane hasło do publicznego profilu elektronicznego¹⁷. Założenie publicznego profilu elektronicznego, jakim jest np. profil zaufany ePUAP, jest możliwe w drodze elektronicznej lub osobiście. Forma elektroniczna założenia tego profilu wymaga potwierdzenia tożsamości za pomocą kwalifikowanego podpisu elektronicznego¹⁸ lub środka identyfikacji elektronicznej stosowanego do uwierzytelniania w systemie teleinformatycznym banku krajowego lub innego przedsiębiorcy¹⁹. Profil ten można założyć także osobiście, np. w punkcie potwierdzającym profil zaufany ePUAP, którym jest organ administracji publicznej²⁰, jak również podmiot prywatny posiadający zgodę ministra właściwego do spraw informatyzacji²¹.

Ograniczenie kosztów oznacza szerokie stosowanie bezpłatnych środków komunikacji elektronicznej przez użytkowników e-administracji. Stosowanie środków komunikacji umożliwiających jednokierunkowe przekazywanie informacji jest bezpłatne. Systemy teleinformatyczne obsługujące rejestry publiczne, w tym Biuletyn Informacji Publicznej, powinny posiadać zdolność współdziałania z systemami teleinformatycznymi stosowany-

¹⁶ Przepisy prawa częściowo nakładają na podmiot składający wniosek, zgłoszenie lub inne pismo obowiązek podania swojego adresu elektronicznego. Zob. § 3 ust. 2 pkt 1 lit. c, § 3 ust. 2 pkt 2 lit. c rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 4 września 2013 r. w sprawie ewidencji pokładowych i osobistych nadajników sygnału niebezpieczeństwa (Dz. U., poz. 1132); § 17 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2166); § 2 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 kwietnia 2009 r. w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1305 ze zm.); § 6 ust. 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z dnia 5 kwietnia 2012 r. w sprawie rejestru lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne (Dz. U., poz. 415).

¹⁷ § 4 ust. 13 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 8 stycznia 2016 r. w sprawie Centralnego Rejestru Operatorów Urządzeń i Systemów Ochrony Przeciwpożarowej (Dz. U., poz. 56).

¹⁸ Art. 20c ust. 1 pkt 2 u.i.d.p.p.

¹⁹ Art. 20c ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 20a ust. 3 pkt 2 u.i.d.p.p.

²⁰ Zgodnie z art. 20c ust. 2 oraz art. 20c ust. 3 pkt 1 u.i.d.p.p. punktem potwierdzającym profil zaufany ePUAP jest m.in. konsul, naczelnik urzędu skarbowego, wojewoda, Zakład Ubezpieczeń Społecznych, lub inny podmiot publiczny. Zob. G. Szpor, *Komentarz do art. 20c*, [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk (red.), *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015, s. 222–223 oraz s. 224–225; K. Wojsyk, *Komentarz do art. 20c*, [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk (red.), *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015, s. 223–224.

²¹ W świetle art. 20c ust. 3 pkt 2–4 u.i.d.p.p. punktem potwierdzającym profil zaufany ePUAP może być bank krajowy, operator pocztowy, oddział instytucji kredytowej.

mi przez użytkownika elektronicznej administracji²². Środki komunikacji elektronicznej służące dwukierunkowemu przekazywaniu informacji są częściowo bezpłatne, gdy np. środkiem tym jest profil zaufania ePUAP. Środki te są też częściowo odpłatne, jeżeli przekazanie informacji wymaga zakupu certyfikatu potwierdzającego tożsamość nadawcy informacji, jakim jest certyfikat podpisu elektronicznego lub pieczęci elektronicznej²³.

Co do zasady użytkownik e-administracji ma wybór środka komunikacji. Przepisy prawa wskazują kilka rodzajów środków jako równie właściwych dla użytkownika e-administracji, co umożliwi mu wybór środka bezpłatnego. Przykładowo strona lub uczestnik postępowania administracyjnego może komunikować się z organem administracji publicznej, stosując środki komunikacji uwierzytelnione kwalifikowanym podpisem elektronicznym lub podpisem potwierdzonym profilem zaufanym ePUAP²⁴. Przepisy szczególne wprowadzają odstępstwo od tej reguły, wskazując obowiązek stosowania przez użytkownika e-administracji środków komunikacji uwierzytelnianych z zastosowaniem kwalifikowanego podpisu elektronicznego²⁵. Ograniczenie rodzajów środków komunikacji elektronicznej dotyczy organów administracji publicznej, które mają z zasady obowiązek stosowania środków komunikacji z użyciem certyfikatu potwierdzającego tożsamość nadawcy informacji²⁶.

²² Przepisy prawa, w tym wyrażone w u.i.d.p.p., określają zasady interoperacyjności systemów teleinformatycznych stosowanych przez podmioty realizujące zadania publiczne, w tym organy administracji publicznej, względem innych systemów teleinformatycznych używanych m.in. przez podmioty zewnętrzne wobec administracji. Art. 3 pkt 18 w zw. z art. 1 pkt 2–4 u.i.d.p.p.

²³ Certyfikat podpisu elektronicznego wydaje kwalifikowany dostawca usług zaufania (art. 14 ustawy z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz. U., poz. 1579).

²⁴ Kwalifikowany podpis elektroniczny oraz podpis potwierdzony profilem zaufanym ePUAP mogą być sposobami potwierdzenia tożsamości wydawcy dokumentu elektronicznego przedstawionego organowi administracji publicznej w toku postępowania administracyjnego, jakim jest: podanie (art. 63 § 3a k.p.a.); pełnomocnictwo strony (art. 33 § 2a k.p.a.); odpis pełnomocnictwa oraz odpisy innych dokumentów (art. 33 § 3a k.p.a., art. 76a § 2a k.p.a.); kopia dokumentu (art. 220 § 3 k.p.a.). Jak słusznie zauważa G. Szpor, profil zaufany ePUAP, który umożliwi weryfikację tożsamości informacji za pośrednictwem podpisu potwierdzonego tym profilem, jest bezpłatną alternatywą dla kwalifikowanego podpisu elektronicznego. G. Szpor, *Komentarz do art. 3...*, s. 78. Zob. też: S.P. Zaliński, *Są nowe akty wykonawcze do informatyzacji, czyli e-PUAP-ką po łapkach*, „Czas Informacji” 2011, nr 2, s. 75; M. Kotulska, *Wykorzystanie środków komunikacji elektronicznej w postępowaniu administracyjnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2012, nr 9, s. 26.

²⁵ Komunikacja elektroniczna w postępowaniach związanych z zamówieniami publicznymi jest ograniczona do środków uwierzytelnionych kwalifikowanym podpisem elektronicznym. Wykonawca, który zamierza składać w drodze elektronicznej ofertę, wniosek do udziału w postępowaniu o udzielenie zamówienia oraz oświadczenia, powinien je uwierzytelnić kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 10a ust. 5 p.z.p.; art. 131bc ust. 5 p.z.p.). Także odwołanie wnoszone do Prezesa Krajowej Izby Odwoławczej od niezgodnej z przepisami ustawy czynności zamawiającego podjętej w postępowaniu o udzielenie zamówienia lub zaniechania tej czynności powinno być uwierzytelnione kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 180 ust. 4 p.z.p.). Podobnie zgłoszenie przystąpienia przez wnioskodawcę do postępowania odwoławczego powinno być opatrzone kwalifikowanym podpisem elektronicznym (art. 185 ust. 2 p.z.p.). Strona, która zawiera ugodę w drodze elektronicznej, w postępowaniu administracyjnym, także powinna stosować kwalifikowany podpis elektroniczny przy podpisaniu tej ugody (art. 117 § 1a pkt 4 k.p.a.).

²⁶ Przykładowo organ administracji publicznej w toku postępowania administracyjnego ma obowiązek uwierzytelniania kwalifikowanym podpisem elektronicznym przy wydawaniu w drodze elektronicznej: de-

3. Powszechność przechowywania informacji w elektronicznej administracji

Zasada powszechności elektronicznej administracji dotyczy jedynie fragmentarycznie przechowywania informacji. Przepisy prawa nakładają częściowy obowiązek, a częściowo dopuszczają swobodę prowadzenia elektronicznej dokumentacji. Podmiotami przechowującymi dokumentację w drodze elektronicznej są zarówno organy administracji publicznej, jak również podmioty prywatne podejmujące działania w związku z wykonywaniem zadań publicznych²⁷.

Przepisy prawa z zasady nadają organom administracji publicznej swobodę w wyborze sposobu papierowego (pisemnego) lub elektronicznego prowadzenia dokumentacji²⁸. Przekazywanie informacji za pośrednictwem środków komunikacji elektronicznej nie obliuguje prowadzenia dokumentacji w drodze elektronicznej. Organ administracji publicznej lub podmiot administrujący może bowiem przechowywać wydruki dokumentów elektronicznych²⁹. Przepisy prawa jedynie częściowo nakładają obowiązek pro-

---

cyzji administracyjnej (art. 107 § 1 pkt 8 k.p.a.); zaświadczenia o milczącym załatwieniu sprawy lub odmowy wydania takiego zaświadczenia, wydanych w drodze postanowienia (art. 122f § 3 pkt 7 w zw. z art. 122f § 1 k.p.a.); postanowienia (art. 124 § 1 k.p.a.); zaświadczenia (art. 217 § 4 k.p.a.); zawiadomienia o sposobie załatwienia skargi (art. 238 § 1 k.p.a.), jak również przy sporządzaniu ugody pomiędzy stroną postępowania administracyjnego (art. 117 § 1a pkt 4 k.p.a.).

²⁷ Przepisy szczególne przewidują, że także podmioty prywatne mogą przechowywać dokumentację w drodze elektronicznej, która ułatwia organom administracji publicznej i innym podmiotom publicznym wykonywanie zadań publicznych. W świetle § 9 ust. 1 w zw. z § 1 pkt 5 rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie ewidencji i innej dokumentacji dotyczących wyrobów akcyzowych i znaków akcyzy (Dz. U., poz. 2257 ze zm.), dalej r.e.w.a., podmiot prowadzący działalność w zakresie produkcji piwa lub wina może prowadzić w drodze elektronicznej dokumentację zawierającą informacje o czynnościach produkcyjnych dotyczących piwa lub wina. Zgodnie z § 2 pkt 2 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz. U. Nr 224, poz. 1347), dalej r.d.l.w., lekarz weterynarii może prowadzić dokumentację lekarsko-weterynaryjną w formie elektronicznej książki leczenia zwierząt.

²⁸ Organ administracji publicznej mogą prowadzić akta postępowania administracyjnego w drodze elektronicznej. Przepisy Kodeksu postępowania administracyjnego umożliwiają m.in. sporządzenia metryki oraz adnotacji w formie dokumentu elektronicznego. Zgodnie z art. 66a § 1 k.p.a. metryka sprawy administracyjnej może być założona w formie elektronicznej. Zob. J. Malanowski, *Komentarz do art. 66a*, [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *op. cit.*, s. 399. Regulację tę dookreśla rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 6 marca 2012 r. w sprawie wzoru i sposobu prowadzenia metryki sprawy (Dz. U., poz. 250), które w § 1 ust. 2 stanowi, że metryka spraw może być prowadzona w drodze pisemnej lub elektronicznej. W świetle art. 72 § 2 k.p.a. organ administracji publicznej może sporządzić adnotację w formie dokumentu elektronicznego. Zob. J. Malanowski, *Komentarz do art. 72*, [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *op. cit.*, s. 404. Swoboda wyboru sposobu prowadzenia dokumentacji przez organ administracji publicznej lub podmiot administrujący jest określona także przez przepisy szczególne. W świetle § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie określenia szczegółowych przepisów o biurowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1625) komornik może prowadzić urzędzenia ewidencyjne w drodze elektronicznej lub w drodze papierowej w formie książki.

²⁹ Przykładem jest regulacja zawarta w § 2 ust. 1 pkt 1 lit. d rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 kwietnia 2008 r. w sprawie dodatkowych wymagań, jakie powinny spełniać związki

wadzenia elektronicznej dokumentacji na organ lub ten podmiot³⁰. Obowiązek ten jest najczęściej związany z prowadzeniem rejestrów elektronicznych³¹.

Przechowywanie dokumentów w formie elektronicznej ułatwia późniejsze przekazywanie informacji drogą elektroniczną w każdym kierunku, zarówno wewnętrznym (G2G), jak i zewnętrznym (G2C oraz G2B). Prowadzenie dokumentacji elektronicznej zwiększa zakres informacji bezpośrednio dostępnych organowi, ułatwiając wykonywanie zadania publicznego. Organ posiada nieodpłatny dostęp nie tylko do informacji, które posiada, ale także informacji przechowywanych w drodze elektronicznej przez inne organy i podmioty publiczne³². Prowadzenie tej dokumentacji w drodze elektronicznej stanowi także ułatwienia dla stron oraz innych uczestników w postępowaniu administracyjnym, od których nie można wymagać zaświadczeń ani oświadczeń dostępnych w elektronicznych rejestrach publicznych³³.

4. Ograniczenie i wyłączenie powszechności elektronicznej administracji

Zasada powszechności nie odnosi się do wszystkich aspektów elektronicznej administracji. Ma ona bowiem względny charakter. Jej wyłączenie obejmuje ograniczenie komunikacji drogą elektroniczną jedynie do kierunku wewnętrznego (G2G) lub całkowite wyłączenie elektronicznej administracji. Przyczynami ograniczenia lub wyłączenia elektronicznej administracji są rodzaj zadania publicznego realizowanego przez pod-

---

hodowców lub inne podmioty ubiegające się o prowadzenie rejestrów zwierząt gospodarskich innych niż świnie, w świetle której związek hodowców lub inny podmiot ubiegający się o prowadzenie rejestru powinien zapewnić przechowywanie rejestru prowadzonego w formie papierowej lub wydruków z rejestru prowadzonego w formie elektronicznej (Dz. U. Nr 84, poz. 513).

³⁰ Przepisy prawa wprowadzają częściowo obowiązek organu administracji publicznej do prowadzenia dokumentacji elektronicznej. Zgodnie z § 2 pkt 5 w zw. z § 2 pkt 4 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie ewidencji paszportowych i centralnej ewidencji (Dz. U. Nr 26, poz. 131) Centrum Personalizacji Dokumentów Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji prowadzi archiwum produkcyjne w formie elektronicznej.

³¹ Zgodnie z § 9 ust. 1 w zw. z § 1 pkt 5 r.e.w.a. dokumentacja zawierająca informacje o czynnościach produkcyjnych dotyczących piwa lub wina powinna być prowadzona przez podmiot wykonujący działalność w zakresie produkcji piwa lub wina i może mieć formę elektroniczną.

³² Zgodnie z art. 15 ust. 1 u.i.d.p.p. podmiot, który prowadzi rejestr publiczny, powinien zapewnić podmiotowi publicznemu albo podmiotowi niebędącemu podmiotem publicznym, realizującym zadania publiczne, nieodpłatny dostęp do danych zgromadzonych w prowadzonym rejestrze, w takim zakresie, aby zapewnić realizację tych zadań. Zob. G. Szpor, *Komentarz do art. 15*, [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk (red.), *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015, s. 136–141.

³³ W świetle art. 220 § 1 pkt 2 lit. b k.p.a. organ administracji publicznej nie może żądać zaświadczenia ani oświadczenia na potwierdzenie faktów lub stanu prawnego, jeżeli informacje te są zawarte w elektronicznych rejestrach publicznych posiadanych przez inne podmioty publiczne. Zob. też K. Celińska-Grzegorzyczyk, *Komentarz do art. 220*, [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *op. cit.*, s. 863.

miot publiczny lub relatywnie niski poziom rozwoju technologii wdrożonych przez te podmioty. Wyłączenie lub ograniczenie tej formy komunikacji ma szczególnie miejsce w przypadku zadań publicznych, których realizacja jest uwarunkowana koniecznością zapewnienia bezpieczeństwa informacji. Organy administracji publicznej lub inne podmioty publiczne mogą sprawnie wykonywać część zadań publicznych, o ile o ich działaniach nie zostaną poinformowane osoby trzecie³⁴.

Ograniczenie elektronicznej administracji jest związane z koniecznością uwzględnienia bezpieczeństwa w przetwarzaniu informacji. Komunikacja taka odbywa się jedynie w kierunku wewnętrznym (G2G). Ograniczenie to ma podmiotowy charakter, odnosi się ono do organów administracji publicznej oraz innych podmiotów publicznych realizujących zadania publiczne. Ograniczenie ma także przedmiotowy charakter. Jego przyczyną było bowiem zapewnienie bezpieczeństwa informacji warunkującego sprawność lub efektywność wykonania zadania publicznego³⁵.

Wyłączenie jest związane z uwarunkowaniami podmiotowymi. Prawodawca uwzględnia w tym przypadku relatywnie niski poziom rozwoju technologicznego, który uniemożliwia części organów administracji publicznej lub innych podmiotów publicznych przetwarzać informacje w drodze elektronicznej³⁶.

5. Zakończenie

Przepisy prawa regulujące elektroniczną administrację wyrażają w sposób opisowy zasadę zapewnienia jej powszechności. Zasada ta odnosi się do przekazywania oraz przechowywania informacji. Ma na celu ułatwienie wykonywania zadań publicznych przez organy administracji publicznej oraz inne podmioty, jak również komunikację po-

³⁴ Prawodawca, regulując stosowanie środków komunikacji elektronicznej w administracji publicznej, wyważył dwie podstawowe wartości elektronicznej administracji, jakimi są powszechność oraz bezpieczeństwo. Wyważenie oznacza, że potrzeba bezpieczeństwa ogranicza zakres powszechności stosowania tych środków komunikacji. Więcej zob. M. Błażewski, *Wartości w e-administracji i ich wyważenie*, [w:] J. Zimmermann (red.), *Aksjologia prawa administracyjnego. Tom I*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017, s. 205–206.

³⁵ Przykładem przekazywania informacji drogą elektroniczną wyłącznie w kierunku wewnętrznym jest stosowanie elektronicznych rejestrów publicznych zawierających informacje dotyczące kontroli operacyjnej Policji. Rejestry te prowadzą m.in. organy Policji. W świetle art. 19 ust. 16a ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2067 ze zm.), dalej u.p., organ Policji prowadzi rejestry postanowień, pisemnych zgód, wniosków i zarządzeń dotyczących kontroli operacyjnej. Zgodnie z art. 19 ust. 16b u.p. Komendant Główny Policji prowadzi rejestr centralny wniosków i zarządzeń dotyczących kontroli operacyjnej prowadzonej przez organy Policji w zakresie przewidzianym dla prowadzonych przez nie rejestrów. W myśl art. 19 ust. 16c u.p. w komórkach organizacyjnych Policji wykonujących zarządzenia w sprawie kontroli operacyjnej można odrębnie rejestrować dane zawarte w dokumentacji z kontroli operacyjnej w zakresie przewidzianym dla prowadzonych przez organy Policji rejestrów. Zgodnie z art. 19 ust. 16d u.p. rejestry te powinny być prowadzone z uwzględnieniem przepisów o ochronie informacji niejawnych.

³⁶ Przykładem jest książka leczenia zwierząt gospodarskich oraz zwierząt, z których pozyskane tkanki lub produkty są przeznaczone do spożycia przez ludzi, prowadzona przez lekarza weterynarii wyłącznie w postaci papierowej (§ 2 pkt 1 r.d.l.w.).

między tymi organami i podmiotami, a także z użytkownikiem e-administracji. Zasada zapewnienia powszechności oznacza nałożenie obowiązku lub umożliwienie stosowania formy elektronicznej przy komunikacji lub prowadzeniu dokumentacji. Powszechne zastosowanie elektronicznej administracji wymaga uwzględnienia specyfiki przekazywania i przechowywania informacji, czego skutkiem jest zróżnicowanie stosowanych systemów teleinformatycznych i środków komunikacji elektronicznej. Sama powszechność w elektronicznej administracji nie oznacza bowiem stosowania jednolitej technologii, gdyż odnosi się do ogólnego stosowania drogi elektronicznej przez organy administracji publicznej i udostępnienia tej drogi jak najszerszemu kręgowi adresatów informacji. Należy na koniec pokreślić, że pełna powszechność nigdy nie jest możliwa do osiągnięcia ze względu na potrzebę zapewnienia bezpieczeństwa informacji. Prawodawca nie uwzględnia tej powszechności także w związku z niskim poziomem rozwoju technologicznego, który uniemożliwia stosowanie wymaganej technologii. Z tych przyczyn przepisy prawa wprowadzają ograniczenia lub wyłączenia stosowania elektronicznej administracji, które mają charakter podmiotowy oraz przedmiotowy.

Bibliografia

Źródła prawa

- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 910/2014 z dnia 23 lipca 2014 r. w sprawie identyfikacji elektronicznej i usług zaufania w odniesieniu do transakcji elektronicznych na rynku wewnętrznym oraz uchylające dyrektywę 1999/93/WE.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/24/UE z dnia 26 lutego 2014 r. w sprawie zamówień publicznych, uchylająca dyrektywę 2004/18/WE.
- Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1257 ze zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2018 r., poz. 1025 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2067 ze zm.).
- Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1219).
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1579 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 lutego 2005 r. o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 570 ze zm.).
- Ustawa z dnia 5 września 2016 r. o usługach zaufania oraz identyfikacji elektronicznej (Dz. U., poz. 1579).
- Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 sierpnia 2004 r. w sprawie obiektów hotelarskich i innych obiektów, w których są świadczone usługi hotelarskie (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 2166).
- Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 20 grudnia 2005 r. w sprawie określenia szczególnych przepisów o biurowości i ewidencji operacji finansowych kancelarii komorniczych (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1625).

- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 kwietnia 2008 r. w sprawie dodatkowych wymagań, jakie powinny spełniać związki hodowców lub inne podmioty ubiegające się o prowadzenie rejestrów zwierząt gospodarskich innych niż świnię, w świetle której związek hodowców lub inny podmiot ubiegający się o prowadzenie rejestru powinien zapewnić przechowywanie rejestru prowadzonego w formie papierowej lub wydruków z rejestru prowadzonego w formie elektronicznej (Dz. U. Nr 84, poz. 513).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 kwietnia 2009 r. w sprawie ramowego programu szkolenia kandydatów na egzaminatorów, sposobu prowadzenia ewidencji egzaminatorów oraz trybu wpisywania i skreślenia egzaminatorów z ewidencji (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 1305 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 15 lutego 2010 r. w sprawie ewidencji paszportowych i centralnej ewidencji (Dz. U. Nr 26, poz. 131).
- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 września 2011 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia dokumentacji lekarsko-weterynaryjnej i ewidencji leczenia zwierząt oraz wzorów tej dokumentacji i ewidencji (Dz. U. Nr 224, poz. 1347).
- Rozporządzenie Ministra Administracji i Cyfryzacji z dnia 6 marca 2012 r. w sprawie wzoru i sposobu prowadzenia metryki sprawy (Dz. U. poz. 250).
- Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 5 kwietnia 2012 r. w sprawie rejestru lekarzy odbywających szkolenie specjalizacyjne (Dz. U. poz. 415).
- Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 4 września 2013 r. w sprawie ewidencji pokładowych i osobistych nadajników sygnału niebezpieczeństwa (Dz. U. poz. 1132).
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 stycznia 2016 r. w sprawie Centralnego Rejestru Operatorów Urządzeń i Systemów Ochrony Przeciwpożarowej (Dz. U. poz. 56).
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 2 maja 2016 r. w sprawie prowadzenia ewidencji stowarzyszeń zwykłych, jej wzoru oraz szczegółowej treści wpisów (Dz. U. poz. 644).
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 3 czerwca 2016 r. w sprawie ewidencji nabytych, zużytych, przechowywanych, przemieszczanych i zbytych materiałów wybuchowych przeznaczonych do użytku cywilnego oraz znalezionych i zniszczonych materiałów wybuchowych (Dz. U. poz. 808).
- Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie ewidencji i innych dokumentacji dotyczących wyrobów akcyzowych i znaków akcyzy (Dz. U. poz. 2257 ze zm.).

Literatura

- Batko K., Bilewicz G., *E-usługi w biznesie i administracji publicznej*, „Studia Ekonomiczne. Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach” 2013, nr 136.
- Błażewski M., *Antywartości jako bariery rozwoju e-administracji*, [w:] A. Błaś (red.), *Antywartości w prawie administracyjnym*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2016.
- Błażewski M., *E-administracja jako narzędzie komunikacji w procesie budowlanym*, „Folia Iuridica Universitatis Wratislaviensis” 2015, vol. 4, nr 2.
- Błażewski M., *Wartości w e-administracji i ich wyważenie*, [w:] J. Zimmermann (red.), *Aksjologia prawa administracyjnego. Tom I*, Wolters Kluwer, Warszawa 2017.
- Bogucki D., *Jaka będzie przyszłość elektronicznej administracji? Część I – trendy*, „Czas Informacji” 2011, nr 1.
- Bogucki D., *Plan Informatyzacji Państwa – czas na zmiany*, „Czas Informacji” 2011, nr 4.

- Celińska-Grzegorzczak K., *Komentarz do art. 220*, [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Haręza A., *Postępowanie administracyjne prowadzone za pomocą środków komunikacji elektronicznej (część I). Dokument elektroniczny (uwagi wprowadzające)*, „Causus” 2009, nr 2.
- Kotulska M., *Wykorzystanie środków komunikacji elektronicznej w postępowaniu administracyjnym*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2012, nr 9.
- Malanowski J., *Komentarz do art. 66a*, [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Malanowski J., *Komentarz do art. 72*, [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Piechowiak M., *Powszechność praw człowieka. Zagadnienia filozoficznoprawne*, [w:] T. Jasudowicz, C. Mik (red.), *O prawach człowieka. W podwójną rocznicę Paktów. Księga Pamiątkowa w hołdzie Profesor Annie Michalskiej*, Dom Organizatora TNOiK, Toruń 1996.
- Strzebińczyk J., *Komentarz do art. 78¹*, [w:] E. Gniewek, P. Machnikowski (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2016.
- Szewe T., *Administracja wobec rozwoju e-usług*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2012, nr 7–8.
- Szpor G., *Komentarz do art. 15*, [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk (red.), *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015.
- Szpor G., *Komentarz do art. 20c*, [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk (red.), *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015.
- Szpor G., *Komentarz do art. 3*, [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk (red.), *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015.
- Telecka K., *Skuteczne doręczenie elektronicznych dokumentów i oferty w postaci elektronicznej zamawiającemu będącemu podmiotem publicznym*, „Czas Informacji” 2011, nr 11.
- Wajda P., *Komentarz do art. 39¹*, [w:] R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2015.
- Wojsyk K., *Komentarz do art. 20c*, [w:] G. Szpor, Cz. Martysz, K. Wojsyk (red.), *Ustawa o informatyzacji działalności podmiotów realizujących zadania publiczne. Komentarz*, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2015.
- Wronkowska S., *System prawny a porządek prawny i ład społeczny*, [w:] S. Wronkowska, Z. Ziemiński (red.), *Zarys teorii prawa, Ars boni et aequi*, Poznań 1997.
- Zalipski S.P., *Są nowe akty wykonawcze do informatyzacji, czyli e-PUAP-ką po łapkach*, „Czas Informacji” 2011, nr 2.
- Ziamba E., Papaj T., Będkowski J., *Egzemplifikacja e-government w Polsce – analiza porównawcza SEKAP i ePUAP*, „Roczniki Kolegium Analiz Ekonomicznych” 2013, nr 29.